

PALATOLALIE – VYBRANÉ SNÍMKY, DALŠÍ BUDE DOPLNĚNO V SEMINÁŘI

KLENKOVÁ, J. (2006). LOGOPEDIE. PRAHA: GRADA.

KEREKRÉTIOVÁ, A. (2008). VELOFARYNGEÁLNÍ DYSFUNKCE A PALATOLALIE. PRAHA: GRADA.

LECHTA, V. A KOL. (2003) – DIAGNOSTIKA NARUŠENÉ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI. PRAHA: PORTÁL – A. KEREKRÉTIOVÁ: DIAGNOSTIKA PORUCH ZVUKU ŘEČI

LECHTA, V. A KOL. (2003) – TERAPIE NARUŠENÉ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI. PRAHA: PORTÁL. A. KEREKRÉTIOVÁ - TERAPIE PALATOLALIE A VELOFARYNGEÁLNÍ DYSFUNKCE.

PALATOLALIE

- NKS, jejíž příčinou jsou orofaciální rozštěpy
- https://www.youtube.com/watch?v=wFY_KPFS3LA (bbc)
- <https://www.youtube.com/watch?v=ozlkjexvEFE> (podrobně)

OROFACIÁLNÍ ROZŠTĚP

porušení vývoje střední části obličeje

- **primární patro** – ret a alveolární výběžek
  - **sekundární patro** – tvrdé a měkké patro
  - vznikají ve 4. – 9. týdnu nitroděložního vývoje
-
- <https://www.youtube.com/watch?v=ZVqZ2kPybGw>
  - (vizita)

VZNIK ROZŠTĚPU

- opoždění horizontalizace patrových desek, které se zakládají původně vertikálně
- dislokace, defekt nebo i chybní měkkých i kostních částí tkání

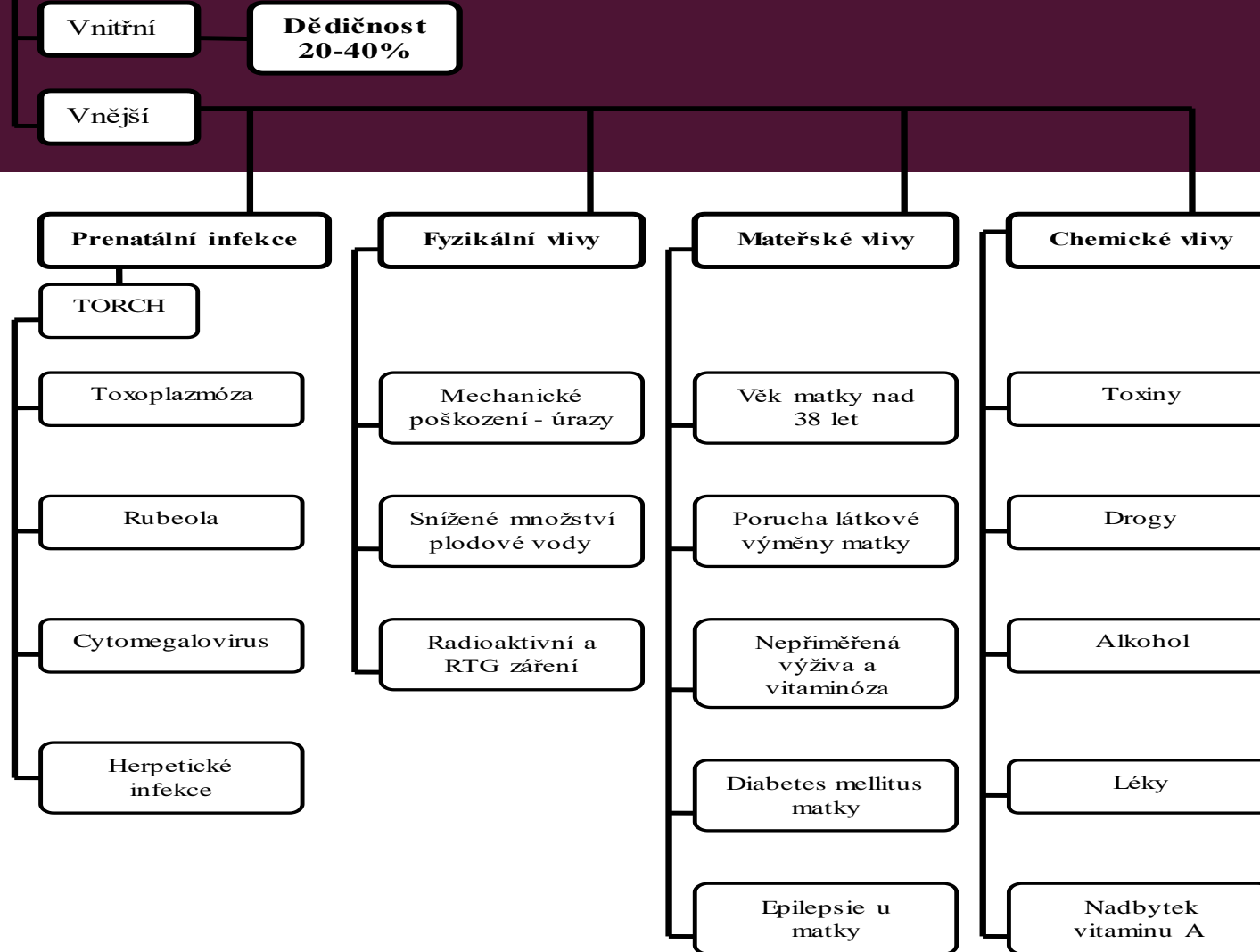
KRITICKÉ PERIODY

- 27. – 35. den – izolovaný rozštěp rtu
- 37.- 53. den – izolovaný rozštěp patra
- narušení vývoje patrových plotének
- 53. – 57. den – izolovaný rozštěp patra
- zpomalení růstu dolní čelisti

PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ

- zaměřena na konec 1. měsíce a celý
- 2. měsíc
- po uplynutí 2. měsíce jsou opatření bezpředmětná

ROZDĚLENÍ PŘÍČIN ROZŠTĚPŮ

KERNAHAN-STARCOVA KLASIFIKACE

- **I. skupina – rozštěp primárního patra – ret, alveolární výběžek**
  - subdermální rozštěp rtu
  - částečný rozštěp rtu
  - celkový rozštěp rtu – jednostranný, oboustranný
  - rozštěp rtu a alveolárního výběžku

KERNAHAN-STARKOVA KLASIFIKACE

2. skupina – rozštěp primárního a sekundárního patra – ret, alveolární výběžek, tvrdé patro, měkké patro, uvula

- jednostranný rozštěp rtu, alveolárního výběžku, měkkého a tvrdého patra
- oboustranný rozštěp rtu, alveolárního výběžku, měkkého a tvrdého patra
- submukózní rozštěp patra s rozštěpem rtu

KERNAHAN-STARKOVA KLASIFIKACE

3. skupina – rozštěp sekundárního patra

- rozštěp tvrdého patra
- rozštěp měkkého patra
- submukózní rozštěp patra s rozštěpem patrového čípku (nebo bez)

KERNAHAN-STARCOVA KLASIFIKACE

4. vzácné, atypické rozštěpy

- mediální rozštěp horního rtu
- šikmé rozštěpy
- příčné rozštěpy
- rozštěp dolního rtu, nosu

SUBMUKÓZNÍ ROZŠTĚP

- podslizniční rozštěp
- ojedinělý výskyt
- ploténky na zadním okraji patra nesrůstají
- zadní část patra má ve střední linii defekt ve tvaru trojúhelníku
- nad tímto defektem je napjatá tenká až průsvitná sliznice
- defekt je hmatný – vpadlina
- měkké patro – zkrácené, dobrá pohyblivost
- lehká hyperrinolalie

KLASIFIKACE DLE MKN

- Q 35 – rozštěp patra
  - Q 36 – rozštěp rtu
  - Q 37 – rozštěp patra s rozštěpem rtu
-
- CL – cleft lip
  - CP – cleft palate
  - CLP – cleft lip and palate

DŮSLEDKY ROZŠTĚPOVÝCH VAD

- Orgánové poškození – charakter a rozsah
- Zahájení a organizace péče

- https://www.youtube.com/watch?v=-LR_YDBPW1Y

DŮSLEDKY ROZŠTĚPOVÝCH VAD- SHRNUTÍ

- Narušení vitálních funkcí
- Myofunkční obtíže
- Zánětlivá onemocnění
- Narušení růstu horní čelisti
- Poruchy rezonance
- Poruchy artikulace

DŮSLEDKY ROZŠTĚPOVÝCH VAD - SHRNUTÍ

- Poruchy hlasu
- Poruchy sluchu
- Narušený vývoj řeči
- Narušení srozumitelnosti řeči
- Narušené koverbální chování

DŮSLEDKY ROZŠTĚPOVÝCH VAD

- **Specifický průběh preverbálních aktivit**
- Křik a pláč beze změny – volný průchod výdechového proudu ústy
- Adaptace pudového a napodobivého žvatlání dle anatomických poměrů
- Snaha o nápodobu „viděného“ a „slyšeného“ – v komunikaci okolí

PORUCHY ARTIKULACE

- **Srozumitelnost řeči**
- Nemožnost vytvořit uzávěr jazyka s patrem při palatálních a velárních hláskách
- Kompenzační mechanismus – posunutí artikulace dozadu – intuitivní postup
- Omezený fonetický repertoár

PORUCHY ARTIKULACE

- Absence konsonantů, které vyžadují patřičný intraorální tlak
- Převažují nazály – hlavně M
- Hrtanový ráz – náhrada závěrových fonémů V, J, L, H
- Ovlivnění spojení konsonant a vokál

DALŠÍ VÝVOJ

- **Odchylky v oblasti vývoje hlasu a sluchu**
- Verbální vývoj
- „Opoždění“ ve vývoji všech řečových složek
- Obtíže především v řečové produkci

PORUCHY HLASU

- syndrom slabého hlasu – soft voice syndrom
- zvýšený tlak na hlasivky – hrtanový ráz
- chronický chrapot, uzlíky
- snížená síla hlasu
- omezený frekvenční i dynamický rozsah
- častá je vysoká poloha hlasu
- snížená hlasová variabilita – monotónnost
- zvýšení intenzity hlasu – zvýšení hypernazality
- **palatofonie**

NARUŠENÍ KOVERBÁLNÍHO CHOVÁNÍ

- zvedání paží při mluvě
- zvýšené svalové napětí v oblasti krku
- grimasy spojené s nafukováním tváří
- stahování nosních křídel
- špulení a přitahování horního rtu k nosu

DALŠÍ FAKTORY

- reakce okolí na rozštěpovou vadu

DIAGNOSTIKA

- obecně využívané diagnostické postupy
- mezioborová spolupráce

DIAGNOSTICKÉ POSTUPY

- vyšetření nosní rezonance
- vyšetření artikulace a srozumitelnosti řeči
- vyšetření hlasu
- vyšetření koverbálního chování

VYŠETŘENÍ NOSNÍ REZONANCE

- **Změna dočasná x změna trvalá**
- standardní postupy
- Gutzmanova A-I zkouška
- Czermakova zkouška
- slova s hláskami různého typu
- standardní vzorek řeči
- škály

HODNOCENÍ ARTIKULACE

- slovní artikulační testy
  - obrázkové artikulační slovní testy
  - explozivy, frikativy, afrikáty
  - místo a způsob tvorby hlásek
-
- mogilalie
  - paralalie

PŘÍKLADY POSTUPŮ, KOMBINACE HLÁSEK

- Nesmyslné slabiky – bit-bít, bet-bét
- Slova s nosovkami
- Slova s orálními hláskami – souhlásky + I, E
- Slova bez nazálních a orálních hlásek vyžadujících pevný VFZ (jėj, lije...)
- Věty s převahou nosovek
- Věty s převahou orálních hlásek

HODNOCENÍ SROZUMITELNOSTI ŘEČI

hodnocení plynulé konverzační řeči

hodnotící úsečka

velmi dobře – dobře – špatně – velmi špatně

index srozumitelnosti - počet srozumitelných slov/celkový počet slov

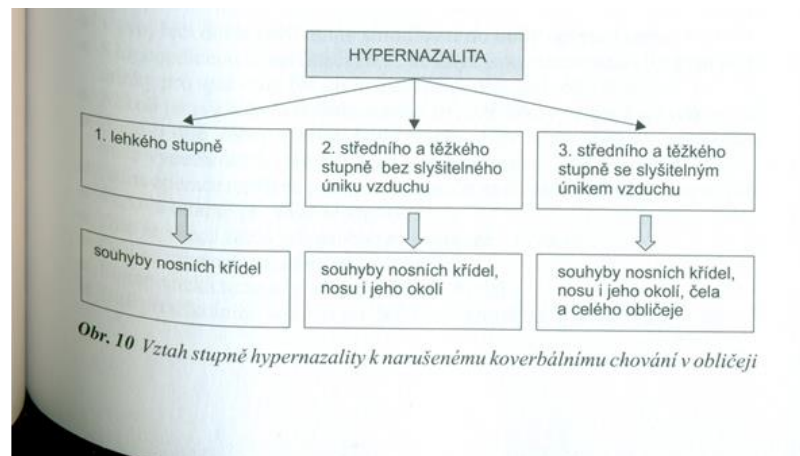
VYŠETŘENÍ KOVERBÁLNÍHO CHOVÁNÍ, SPECIFIKA

- diagnostická hodnota pro velofaryngeální dostatečnost/nedostatečnost
- **Souhyby jen nosních křídel – lehký stupeň hypernazality**
- **Stahování nosních křídel, nosu a obličeje v okolí nosu – střední – těžký stupeň**
  - - se slyšitelným únikem
  - - bez slyšitelného úniku
- **Zvedání ramen**
- **Zvýšené napětí v oblasti krku**
- **Grimasy spojené s nafukováním tváří**
- **Malý čelistní úhel s přitahováním horního rtu k nosu**

VYŠETŘENÍ KOVERBÁLNÍHO CHOVÁNÍ

1. stupeň – nenápadné pohyby nosních křídel
2. stupeň - pohyby nosních křídel a jeho okolí
3. stupeň - pohyby nosních křídel, nosu a jeho okolí, čela i celé tváře

VYŠETŘENÍ HLASU

- ORL
- Foniatrie

- Fonace
- kvalita
- hlasový začátek
- síla hlasu
- poruchy hlasu

KLASIFIKACE PALATOLÁLIE DLE SOVÁKA

I. stupeň – zbytky palatolálie

nenápadná huhňavost a zbytky dyslálie

II. stupeň – význačnější příznaky huhňavosti i poruchy artikulace

nepříliš nápadné ve sdělovacím styku

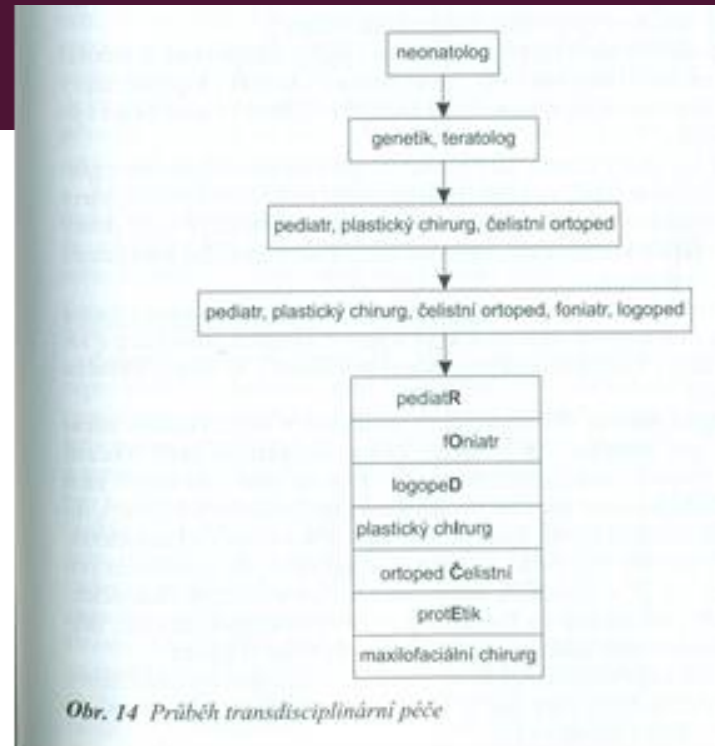
III. stupeň – palatolálie je velmi nápadná

řeč je však ještě srozumitelná

IV. stupeň – těžká palatolalická deformace – řeč je již nesrozumitelná

TERAPIE A KOMPLEXNÍ PÉČE

interdisciplinární přístup
neonatologie a pediatrie
genetika
plastická chirurgie
specializovaný anesteziolog
stomatochirurgie
foniatrie
logopedie
ortodontie
stomatologie
psychologie, psychiatrie
spolupráce i s dalšími obory
dětská kardiologie a kardiochirurgie

KOMPLEXNÍ PÉČE

chirurgie

růstová období operovaných útvarů
psychomotorický a řečový vývoj

psychologická péče

náročná situace

úlek...sebeobviňování

nestejně informace podávané různými specialisty

OPERACE ROZŠTĚPOVÝCH VAD

- Klinika plastické chirurgie Fakultní nemocnice Královské Vinohrady v Praze
- Klinika plastické a estetické chirurgie Fakultní nemocnice U sv. Anny v Brně
- Fakultní nemocnice Brno, Pracoviště medicíny dětského věku v Brně
- protokol léčby
- časový plán chirurgických zákroků

OPERACE ROZŠTĚPOVÝCH VAD

- během posledních 40 let se v léčbě rozštěpů patra výrazně pokročilo
- včasná palatoplastika u dětí s orofaciálním rozštěpem zajišťuje vhodné anatomicko-funkční podmínky pro správný rozvoj řeči
- normální řeči se dosahuje až u 90% dětí
- správné řeči spontánně dosáhne více než 50 % dětí, které podstoupily operaci patra (Kerekrétiová, 2008)

CÍLOVÁ SKUPINA

- palatolalická řeč – nedostatečný VFZ
- stav po palatoplastice
- nedostatky v koordinaci VFZ s činností ostatních orgánů podílejících se na mluvení
- VFZ hodnocený jako „možný“, ale není vždy dostatečný
- vytvořený náhradní artikulační mechanismus
- další formy NKS související s OFR

VČASNÝ INTERVENČNÍ PROGRAM – RANÝ VĚK

- **1. poradenství rodičům – poskytnout dostatek informací**
- informace o očekávaném vývoji
- poskytování řečového vzoru
- rozvoj komunikační schopnosti
- rozvoj zrakové a sluchové percepce
- motivace rodičů
- sledování řečového vývoje

2. VČASNÝ DOMÁCÍ INTERVENČNÍ PROGRAM

- realizuje se zprostředkovaně rodičem – nepřímý terapeutický přístup k dítěti
- podpora prvních hlasových a mluvních projevů
- důležitost správného mluvního vzoru
- minimalizace rozvoje atypických řečových realizací

2. VČASNÝ DOMÁCÍ INTERVENČNÍ PROGRAM

- pozorování artikulace dítěte
- nápodoba nasměrování vzduchu v ústech – potřebný k řeči
- rozvoj sluchové kontroly
- pasivní a aktivní slovní zásoba – rozšíření fonetického repertoiru

LOGOPEDICKÁ TERAPIE

- individuální přístup
- aktivní spolupráce dítěte a logopeda (3 roky – dle možností)
- zahájení intervence po chirurgickém zákroku – dle doporučení (6 týdnů)
- aktivní účast rodičů
- postup v souladu s dalšími chirurgickými zákroky
- skupinová a individuální forma

ZAMĚŘENÍ LOGOPEDICKÉ TERAPIE

- korekce rezonance
- korekce artikulace

- průpravná cvičení zaměřená na posílení patrohltanového závěru
- masáže
- dechová cvičení

MASÁŽNÍ TECHNIKY A DOPORUČENÍ

- **Vždy dle doporučení lékařů!**
- **po operaci rtu – příklady**
- prokrvování horního rtu
- aktivizace rtů a svalstva jazyka
- modifikace potravy

MASÁŽNÍ TECHNIKY A DOPORUČENÍ

- **masáž patra** se doporučuje
- submukózní rozštěp
- vrozené zkrácení měkkého patra
- vzácné poúrazové parézy
- parézy vzniklé po CMP
- po operaci patra – aktivizace – zabránit zjizvení
- další dle individuální potřeby

MASÁŽNÍ TECHNIKY A DOPORUČENÍ - PŘÍNOS

- stimulace proprioreceptorů
- změna tlaku kapilárního řečiště – zvýšení kapacity
- zabránění vzniku tuhých pooperačních jizev veta - snížená pohyblivost

- Kontraindikace masáží

PŘÍKLADY cvičení ke zlepšení rezonance a artikulace

- zdokonalení činnosti VFZ
- dýchání
- polykání
- sání
- pití brčkem
- kloktání
- pískání; foukání spojené s fonací – usměrnění výdechového proudu
- propojení s cvičením – pohyb od těla/k tělu

DŮLEŽITÉ PRVKY LOGOPEDICKÉ TERAPIE

- úprava polohy jazyka
- hlasitost
- sluchový trénink
- změna výšky
- zvětšení čelistního úhlu
- práce s hlasem
- dechový trénink
- artikulační terapie
- poskytování zpětné vazby, vizuální feedback

KOREKCE ARTIKULACE

- tradiční zásady a doporučení
- nápodoba přírodních zvuků
- **kombinace artikulačního a fonologického přístupu**
- cvičení sluchové percepce
- rozlišování zvuků, zdrojů
- výška, síla, barva tonů, zvuků
- práce s rytmem
- nápodoba
- **rozlišování správné a „huhňavé“ řeči**
- využití ve vlastním rozvoji

ROZVOJ OBSAHOVÉ SLOŽKY ŘEČI

- Narušený vývoj řeči
- Obecné zásady a postupy
- Inicie a motivace ke komunikaci
- Využití zájmu dítěte
- Adaptace komunikační výměny
- Opakování
- Eliminace nadměrné verbalizace
- Využití hovorového jazyka

VÝSLEDKY LOGOPEDICKÉ TERAPIE

- věk dítěte
- výsledky chirurgického zákroku
- osobnost dítěte
- přístup rodičů